

Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid

ADVIES BIJ

(1) HET ONTWERP-BESLUIT VAN DE VLAAMSE REGERING BETREFFENDE DE FINANCIERING VAN DE BIJZONDERE ONDERZOEKSFONDSEN AAN DE UNIVERSITEITEN IN DE VLAAMSE GEMEENSCHAP

EN

(2) HET ONTWERP-BESLUIT VAN DE VLAAMSE REGERING TOT WIJZIGING VAN HET BESLUIT VAN 17 DECEMBER 1996 HOUDENDE VASTSTELLING VAN DE VOORWAARDEN VAN SUBSIDIEVERLENING AAN HET FONDS VOOR WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK-VLAANDEREN EN TOT WIJZIGING VAN DE BEHEERSOVEREENKOMST 1997-2001 TUSSEN DE VLAAMSE GEMEENSCHAP EN HET FONDS VOOR WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK-VLAANDEREN

INHOUD

1.	SITUERING.....	3
2.	ONTWERP-BESLUIT VAN DE VLAAMSE REGERING BETREFFENDE DE FINANCIERING VAN DE BIJZONDERE ONDERZOEKSFONDSEN AAN DE UNIVERSITEITEN IN DE VLAAMSE GEMEENSCHAP.....	4
	2.1.Vaststellingen.....	4
	2.2.Aanbevelingen.....	6
3.	ONTWERP-BESLUIT VAN DE VLAAMSE REGERING TOT WIJZIGING VAN HET BESLUIT HOUDENDE VASTSTELLING VAN DE VOORWAARDEN VAN SUBSIDIEVERLENING AAN HET FONDS VOOR WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK-VLAANDEREN EN TOT WIJZIGING VAN DE BEHEERSOVEREENKOMST 1997-2001 TUSSEN DE VLAAMSE GEMEENSCHAP EN HET FONDS VOOR WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK-VLAANDEREN.....	9
	3.1.Vaststellingen.....	9
	3.2.Aanbevelingen.....	10

ADVIES BIJ

- **HET ONTWERP-BESLUIT VAN DE VLAAMSE REGERING BETREFFENDE DE FINANCIERING VAN DE BIJZONDERE ONDERZOEKSFONDSEN AAN DE UNIVERSITEITEN IN DE VLAAMSE GEMEENSCHAP**

EN

- **HET ONTWERP-BESLUIT VAN DE VLAAMSE REGERING TOT WIJZIGING VAN HET BESLUIT VAN 17 DECEMBER 1996 HOUDENDE VASTSTELLING VAN DE VOORWAARDEN VAN SUBSIDIEVERLENING AAN HET FONDS VOOR WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK-VLAANDEREN EN TOT WIJZIGING VAN DE BEHEERSOVEREENKOMST 1997-2001 TUSSEN DE VLAAMSE GEMEENSCHAP EN HET FONDS VOOR WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK-VLAANDEREN**

1. SITUERING

In het Decreet betreffende het onderwijs X werd de wettelijke basis gelegd voor een integrale overname van de vaste mandaathouders bij het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek-Vlaanderen (FWO) in het kader van het zelfstandig academisch personeel (ZAP) van de universiteiten. Tevens werden in dit decreet een aantal begeleidende maatregelen opgenomen, onder meer met betrekking tot overdracht van middelen vanuit het Bijzonder Onderzoeksfonds (BOF) naar de werkingstoelagen. Op 8 juni 1999 keurde de Vlaamse regering principieel goed dat de organisatie van het fundamenteel wetenschappelijk onderzoek hervormd werd en legde de krachtlijnen vast van een aantal hierbij horende begeleidende maatregelen. Concreet hield dit onder meer in:

- (1) een aantal wijzigingen in het besluit betreffende het Bijzonder Onderzoeksfonds (d.i. het Besluit van de Vlaamse regering van 20 juli 1994 betreffende de financiering van de geconcentreerde onderzoeksacties en van de speciale fondsen voor onderzoek aan de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap).
- (2) enkele aanpassingen aan de beheersovereenkomst met het FWO, die voor de duur van de periode 1997-2001 werd afgesloten, en aan het besluit houdende vaststelling van de voorwaarden van subsidieverlening aan het FWO.

Op 8 juni 2000 keurde de Vlaamse regering principieel de ontwerpen van besluit goed betreffende enerzijds de financiering van de Bijzondere Onderzoeksfondsen aan de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap en anderzijds tot wijziging van de voorwaarden voor subsidieverlening en de beheersovereenkomst van het FWO.

Minister Marleen Vanderpoorten vraagt de VRWB om spoedadvies bij beide ontwerp-besluiten en dit binnen een termijn van 10 werkdagen.

Het voorliggend advies werd voorbereid in de commissie Wetenschapsbeleid.

De VRWB heeft zich reeds meerdere malen over deze materie gebogen en aanbevelingen geformuleerd¹.

2. ONTWERP-BESLUIT VAN DE VLAAMSE REGERING BETREFFENDE DE FINANCIERING VAN DE BIJZONDERE ONDERZOEKSFONDSEN AAN DE UNIVERSITEITEN IN DE VLAAMSE GEMEENSCHAP

2.1. Vaststellingen

In het ontwerp-besluit betreffende de financiering van de Bijzondere Onderzoeksfondsen (BOF) aan de universiteiten worden een aantal maatregelen genomen die de overheveling van de permanente FWO-mandaten naar het ZAP-kader moeten mogelijk maken en begeleiden. De voornaamste aandachtspunten zijn:

(1) De overdracht wordt geregeld van de tegenwaarde van de totale loonkost van de onderzoekers, thans in vast dienstverband bij het FWO-Vlaanderen, naar het BOF van de universiteiten, alsook de criteria om deze middelen te verdelen tussen de betrokken universiteiten worden vastgelegd.

(2) De wijze van de jaarlijkse berekening van de interuniversitaire verdeelsleutel wordt voorlopig niet aangepast. De invoering van een nieuwe verdeelsleutel, waarbij meer nadruk zal gelegd worden op criteria verbonden aan productiviteit en kwaliteit, zal onder meer voorwerp uitmaken van een volgende aanpassing van het BOF-besluit.

De procentuele verdeling van de totale loonkost van de vaste FWO-onderzoekers over de universiteiten verschilt evenwel van die van de BOF-sleutel. In het besluit wordt daarom een overgangperiode van 9 jaar (2001-2009) voorzien waar, voor een jaarlijks afnemend gedeelte van de overgedragen middelen, een samengestelde verdeelsleutel gebruikt wordt die rekening houdt met deze verschillen en finaal naar de BOF-sleutel evolueert.

(3) De verplichting van de universiteiten om een minimum aandeel van de overheidstoelage uit eigen middelen aan het BOF toe te voegen blijft behouden. Ze wordt echter verminderd van 20% naar 12%.

¹ o.m.: -VRWB-aanbeveling "aangaande de overheveling van de permanente FWO-mandaten naar het ZAP-kader van de universiteiten" (VRWB-R/AANB-18)
-VRWB-advies bij "het Vlaams Wetenschaps- en Technologiebeleid, beleidsbrief voor het jaar 1999" (VRWB-R/ADV-59)
-VRWB-advies bij de Beleidsbrief Wetenschaps- en Technologiebeleid in Vlaanderen - beleidsprioriteiten 1998, (VRWB-R/ADV-56)

(4) Maximaal 2% van de toelage voor het BOF kan overgedragen worden naar de werkingstoelagen, zonder hieraan een specifieke bestemming te geven. Hiermee kunnen b.v. een deel van de exploitatiekosten en algemene beheerskosten, die met BOF-onderzoeksprojecten gepaard gaan, bekostigd worden.

(5) Bijkomend kan in het begrotingsjaar 2000 ten hoogste 5% van de BOF-middelen aangewend worden voor de financiering van ZAP-kaderplaatsen. Vanaf het begrotingsjaar 2001 wordt dit bijkomend bedrag op maximum 20% bepaald. Dit percentage zou moeten toelaten dat elke universiteit naast de overgehevelde FWO-mandaten ook de mogelijkheid heeft een aantal bijkomende ZAP-plaatsen te creëren. De ZAP-kaderplaatsen zijn bestemd hoofdzakelijk voor personen met een onderzoeksopdracht en worden voor een beperkte periode toegewezen na advies van de onderzoeksraad. Dergelijke kaderplaatsen kunnen maximaal slechts 10 jaar door dezelfde persoon bezet worden.

(6) Tevens worden de percentages van de BOF-middelen vastgelegd die elke universiteit dient te besteden aan bepaalde categorieën van projecten. Gelet op de gestegen omvang van de BOF-middelen, werden de te besteden percentages gewijzigd. Ten minste 27% van de middelen van het BOF moet worden besteed aan projecten van fundamenteel wetenschappelijk onderzoek met een looptijd van 4 tot 6 jaar. Ten minste 18% van de middelen van het BOF moet worden besteed aan projecten voor fundamenteel onderzoek onder de vorm van onderzoeksinitiatieven met een looptijd van 2 tot 4 jaar. De som van deze middelen moet ten minste gelijk zijn aan 50%.

(7) De middelen bestemd voor de actie ter stimulering van de Vlaamse deelname aan de Europese onderzoeksprogramma's (VIS/COF) worden in het BOF geïntegreerd. Teneinde de bestemming van de middelen te behouden, wordt in het besluit bepaald dat tenminste 3,5% van de middelen hieraan moet besteed worden.

(8) Aangezien het BOF progressief wordt uitgebouwd tot een volwaardig financieringsinstrument voor het universitair onderzoeksbeleid en de universiteiten voor het beheer ervan belangrijke middelen inzetten, stelt het besluit dat de instellingen maximaal 1% kunnen gebruiken voor het dekken van de kosten die rechtstreeks voortvloeien uit het beheer van het BOF en de ermee ondersteunde projecten.

(9) De belangrijke adviserende rol van de onderzoeksraad met betrekking tot de besteding van de BOF-middelen wordt verankerd.

(10) In het kader van een vereenvoudiging van regelgeving, stelt het universiteitsbestuur een vijfjaarlijks beleidsplan op, dat slechts om de vijf jaar (in plaats van jaarlijks) moet worden neergelegd.

(11) De wijze waarop de universiteiten verslag dienen uit te brengen over de aanwending van de middelen van het BOF wordt vastgelegd.

(12) Voor deze onderzoekers die opteren niet opgenomen te worden in het ZAP-kader en hun loopbaan bij het FWO-Vlaanderen verder te zetten, is er de verplichting om de facturen die het FWO aan de universiteit overmaakt ter dekking van deze resterende loonkost, met de middelen uit het BOF te voldoen.

2.2. Aanbevelingen

2.2.1. De VRWB verheugt zich erover dat voor de overheveling van de vaste FWO-mandaten naar het ZAP-kader van de universiteiten een goede oplossing is uitgewerkt, waarvan de modaliteiten in beide voorliggende ontwerp-besluiten worden bepaald. De inschakeling in het ZAP-kader biedt voor de betrokken onderzoekers een aantal niet te onderkennen voordelen (o.m. een beter statuut, een betere pensioenregeling,...).

2.2.2. De VRWB stelt tevens tot zijn tevredenheid vast dat het ontwerp-besluit voor diverse aandachtspunten tegemoetkomt aan zijn eerdere aanbevelingen, zoals de verlaging van de eigen bijdrage van de universiteiten tot het BOF, meer respect voor de autonomie van de universiteiten, een verhoging van de BOF-middelen,...

2.2.3. Dat de BOF-middelen door de overhevelingsoperatie een extra financiële input krijgen, is zeker een pluspunt. Deze extra middelen zijn een eerste aanzet voor het uitbreiden van het vaste onderzoekskader van de universiteiten. Het mag echter niet bij deze éénmalige investering blijven. De VRWB pleit ervoor dat de regering zou blijven investeren in het BOF en de middelen verder zou verhogen om de doorstroom van excellente postdoctorale onderzoekers naar een onderzoeksfunctie in de universiteiten minstens op het peil van de ex-FWO-Onderzoeksleiders te houden en liefst te verhogen. De VRWB herinnert hierbij aan de oorspronkelijke intentie om het aantal vaste FWO-mandaten van 200 tot 400 uit te breiden.

2.2.4. De bezorgdheid van de VRWB gaat eveneens uit naar de jonge vorsers die zich via het FWO-systeem van postdocs (3 x 3 jaar) voor wetenschappelijk onderzoek geëngageerd hebben, met het oog op een permanent mandaat. De universiteitsrectoren hebben weliswaar in de raad van bestuur van het FWO de morele verbintenis aangegaan om in het personeelsbeleid met deze onderzoekers ernstig rekening te houden. De Raad dringt er dan ook op aan dat zij deze belofte zouden waarmaken.

2.2.5. Het ontwerp-besluit laat toe dat in de toekomst maximaal 20% van de BOF-middelen aangewend wordt voor de financiering van ZAP-kaderplaatsen. Dit zou voor de universiteiten de mogelijkheid

moeten scheppen om, naast de overgehevelde FWO-mandaten, ook een aantal bijkomende ZAP-plaatsen te creëren. Of dit inderdaad zo zal zijn, zal pas blijken zodra bekend is hoeveel permanente FWO-onderzoekers de overstap naar het ZAP-kader niet zullen doen. Indien voor sommige universiteiten dit aantal procentueel belangrijk is, zal deze transfer van 20% dan nog volstaan?

2.2.6. De VRWB heeft zich altijd gekant tegen de veelvuldige uitbouw van kleine versnipperde initiatieven. De VRWB staat dan ook positief tegenover de opname van dergelijke kleinere financieringsbronnen, zoals VIS/COV, in het BOF. Door het bepalen van een minimaal percentage (3,5%) worden de middelen bestemd voor dit initiatief gevrijwaard. Het grote voordeel is nu dat ook deze steunactie gekaderd wordt in het globale systeem van evaluatie door de onderzoeksraden, zodat voor alle projecten de kwaliteitscontrole op consistente wijze kan gebeuren.

2.2.7. De VRWB onderschrijft dat het ontwerp-besluit minimale percentages vastlegt, te besteden voor bepaalde categorieën van projecten, maar is ook tevreden dat daarnaast voldoende vrije ruimte overblijft voor de universiteiten om een autonoom onderzoeksbeleid te voeren. De VRWB vraagt in het bijzonder dat men verder aandacht blijft besteden aan steun op het zaainiveau en aan jonge starters.

2.2.8. Aansluitend bij vorige aanbeveling wijst de VRWB op het uitstekend werk dat de onderzoeksraden in de universiteiten verrichten en de centrale rol die zij spelen in de kwaliteitszorg van het wetenschappelijk onderzoek in Vlaanderen. Door het overhevelen van bestaande financieringskanalen naar het BOF zal hun taak nog toenemen met een grote belasting voor de noodzakelijk hooggekwalificeerde experts. Alhoewel er nu reeds voor de ondersteuning voorzien is in 1% van de BOF-middelen, stelt zich hier een probleem naar organisatie en dringt zich grondig beraad op over de kerntaken van deze onderzoeksraden.

2.2.9. Het ontwerp-besluit beoogt een vereenvoudiging van de regelgeving. De VRWB beaamt dat het indienen van een beleidsplan om de 5 jaar, in plaats van jaarlijks, het stroomlijnen van de rapportering, afschaffen van het VLIR-overleg, ... inderdaad een vereenvoudiging inhoudt.

2.2.10. Zoals reeds aangebracht in zijn aanbeveling aangaande de overheveling van de permanente FWO-mandaten naar het ZAP-kader van de universiteiten², is de VRWB van oordeel dat de strenge evaluatie- en selectieprocedure voor de aanstelling van vaste onderzoekers, die nu interuniversitair via het FWO georganiseerd wordt, best gehandhaafd wordt. Naast de interne kwaliteitsvolle

² *VRWB-aanbeveling "aangaande de overheveling van de permanente FWO-mandaten naar het ZAP-kader van de universiteiten" (VRWB-R/AANB-18)*

aanstellingprocedures in de universiteiten, biedt dit een bijkomende garantie voor de kwaliteitsbewaking van het fundamenteel onderzoek in Vlaanderen.

De VRWB pleit verder in het bijzonder voor een sterk interuniversitaire en bij voorkeur internationale evaluatie van kandidaat ZAP-leden, met respect voor de autonomie terzake van de universiteiten. Misschien kan in de toekomst blijvend gebruik gemaakt worden van de commissies van het FWO.

2.2.11. Voorlopig wordt de huidige BOF-verdeelsleutel behouden, mits invoering van een overgangperiode. Het ontwerp-besluit kondigt voor de toekomst het uitwerken van een nieuwe verdeelsleutel aan, waarbij meer nadruk zal gelegd worden op criteria verbonden aan productiviteit en kwaliteit. Omdat dit verstrekkende gevolgen voor de financiering met zich meebrengt, zal voldoende aandacht moeten besteed worden aan alle mogelijke aspecten van de te hanteren criteria. Zo zal een dergelijke nieuwe verdeelsleutel enkel kunnen worden opgemaakt indien de beoordeling voor alle universiteiten op een consistente manier kan gebeuren.

2.2.12. De VRWB wenst nogmaals bij de academische overheid te bepleiten erover te waken dat de interne allocatiemodellen die meestal geen rekening hielden met de permanente FWO-mandaten, door de overheveling niet grondig worden verstoord, met nadelige gevolgen voor sommige sterke groepen die een sterker onderzoeksprofiel dan onderwijsomvang hebben gerealiseerd. Tevens moet erover gewaakt worden dat de overhevelingsoperatie niet zou leiden tot een selectieve wervingsstop in die disciplines waar relatief plots een "teveel" aan ZAP-leden zou ontstaan. De onderzoekscomponent zal meer moeten gaan doorwegen in de interne allocatiemodellen.

3. ONTWERP-BESLUIT VAN DE VLAAMSE REGERING TOT WIJZIGING VAN HET BESLUIT HOUDENDE VASTSTELLING VAN DE VOORWAARDEN VAN SUBSIDIEVERLENING AAN HET FONDS VOOR WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK-VLAANDEREN EN TOT WIJZIGING VAN DE BEHEERSOVEREENKOMST 1997-2001 TUSSEN DE VLAAMSE GEMEENSCHAP EN HET FONDS VOOR WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK-VLAANDEREN

3.1. Vaststellingen

Wijziging van het besluit houdende vaststelling van de voorwaarden voor subsidieverlening:

- Het FWO blijft instaan voor de kwaliteitsbewaking van de wetenschappelijke prestaties van de mandaathouders die na 1 oktober 2000 in dienst blijven.
- Het financiële toezicht wordt uitgeoefend door een inspecteur van Financiën. Het inhoudelijk toezicht wordt uitgeoefend door twee afgevaardigden van de Minister van Onderwijs en Vorming die als waarnemer de vergaderingen van de Raad van Bestuur van het Fonds bijwonen.

Wijziging in de beheersovereenkomst 1997-2001 tussen het FWO-Vlaanderen en de Vlaamse Gemeenschap:

- Het FWO-Vlaanderen mag vanaf 1 januari 2000 niet langer onderzoekers in vast dienstverband aanstellen. De vaste FWO-mandaten die niet wensen verzapt te worden, kunnen hun mandaat bij het FWO in een uitdovend kader voort zetten. De kostprijs van dit uitdovend kader wordt door het FWO verhaald op de onthaal-instelling. Hieromtrent wordt tussen elk van deze instellingen en het FWO een bilaterale overeenkomst afgesloten.
- De bedragen worden vermeld die in 2000 en 2001 van de toelage van het FWO-Vlaanderen naar het BOF van de universiteiten worden overgedragen, in het kader van de regeling van de overheveling van onderzoekers in vast dienstverband naar het ZAP-kader.
- Het percentage dat het FWO-Vlaanderen voor het beheer kan gebruiken, wordt vanaf 1 januari 2001 verhoogd van 5% naar 6%, aangezien de beheerskosten vanaf 2001 zullen berekend worden op de dotatie, die verminderd wordt met de totale loonkost van de vaste mandaathouders.

- In 2000 wordt de besteding van de 4% vrije ruimte waarover de regering in de FWO-dotatie beschikt, geregeld als volgt:

- * 20 miljoen BEF wordt bestemd voor de actie levenslijn
- * het resterende gedeelte wordt gebruikt om de aangevatte cycli voor de creatie van nieuwe aspiranten en postdoc-onderzoekers te kunnen afronden.

3.2. Aanbevelingen

3.2.1. De wijzigingen voorgesteld in dit ontwerp-besluit sluiten logisch aan bij het ontwerp-besluit betreffende de financiering van de Bijzondere Onderzoeksfondsen aan de universiteiten. De VRWB kan zich in deze aanpassingen terugvinden en adviseert bijgevolg ook hier positief.

Elisabeth Monard
secretaris

Roger Dillemans
Voorzitter